

מסורת הש"ס

(א) לקמן מה: לעיל מג: זכוס סד. [תמיד כח:]. (ב) שבת עד: פסחים (ג) ע"ה: ט. צ"ק (ד) ג' ונדרים מה: (ה) נדה לא, ו (ו) צ"ל ותלוני, ו (ז) [תוספתא ספ"ג ע"ש], (ח) [בס"א: הגמון], (ט) [לקמן מט:], (י) מנחות יא, ט (י) במדבר ו, ו (יג) צ"ל מ"ק יג: (מ) שו"ת פ"א ה"א, ו שו"ת לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גבי מחתה הא מה ליה נטל כו': (ב) שם הוצילו לו את הכף ויקן מלשכת: (ג) שם שנקלה לקטרת חפניו ומחתה למחתה בדבילים עזירה וליעול כי מטי להחם היכי לעבד: (ד) שם ובמשנה דכ"י ישמעאל בן קמחית (ו) חמה וזו צונת, חל"מ וי"ב מפי רש"י נמשע דלא גרס ליה: (ז) שם מהי לאו ששם לזה נעשה מדה עושה צ"ל ותיבת מרתה נמחק: (ח) רש"י ד"ה הבאה כו' דכתיב ולקח מלא ממחתה וכו' כ"ל ותיבת הכין נמחק: (ט) שם ד"ה איכא דלמרי האזי וזוכולת (וריד) חו"מ וי"ב כ"א וזוכולת נמחק: (י) שם קדרה וערסן: (י) שם ד"ה ואיכא דלמרי כ"ל: (ט) שם שקלטה אמי אורז גבר ועלה לגג:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

א רש"י ד"ה הבאה אחת וכו' ולקח הכין, מלת הכין נמחק וי"ב ע"י ש"י:

לעזי רש"י

טורד"ל, קנה, בבער.

תוס' ישנים

הבא מחתה דקטורת, הקשה ה"ר אלמלך דהנא משמע שהי מקטירין הקטורת בתוך המחתה וכן משמע מני בקרב דכתיב (דבא במדבר טז, ו) [ז"ל וקחו אש מחמתו ותט בני אש ושימו ענין קטרם, וכן גבי נדב וזכריאל, ואילו כסדר מחד משמע שחי עשין אותו ע"ג מונח הפנימי, דקח אתה ומציל לג, וכן מי שזה במחתה זכר את הגחלים על המונח הפנימי ורדקן כצולי המחתה, ואחריו מני ששהי חווצין הכהנים המבטיסין את הקטורות בפנים ומחתה כיד אחד, למה לא היה שם שרף, ועוד מדע שהיה צריך מונח הפנימי, ואומר רבינו כי ש"י ויה"כ ודלי היה שרף בתוך המחתה מלאה חלי אש כי לא היה מונח לפני ולפנים כי אש חרון לא אן שמה צבית שני, אבל על כל יום יום ודלי נשרף על המונח, [וקטורת] דנדב ואזיחא ועדת קרם שהקריבו במחתה הולאת שעה היתה וגם היה על המונח החסון ולכן היה צריך להיות שם מחתה, ואפ"ל בובין ששניהם שוין כגון [דרי] ישמעאל כו'. הסם נמי היה קטורת מרוב שהיה חופ' ד' קצין וזמחתה על היה כו' קצין, אלא לא דק. ודירתי ודורתי, לשון ודיות הוא ולא מלשון ודד וצוין, ואע"ג דמיתני ליה עלה, ודלא כפי הקוטרת א), ובלא ש"ימשו בבחונה גדולה, כגון שארע פסול צלחד מהן ולא היה או אותו שישמע לשון נמקוס כ"ג שם, דהא שפיטא שלא קברתם מדמנח היה לה. וא ראו קורות ביתי קלעי שעירי, בשעה שהיתה יכולה לנסותם, שלא יעשה מדה לקובין, פירם בקוטרם שלא יעשה כלי למדח קומנו, ואין נראה לרבינו שמואל דקומן [דוקמן] משמע שיש לו לקומן דידיו ולא שיעשה מדה לקומן, ועוד דשפיטא ליה דחופן וחור וחסון גבי קטורת, ואי כפירוש הקוטרס ים להוכיח משם דילפינן מלא מלא דקטורת (מקומן), דלד לא לצינין מלא מלא מקומן ו(א)צין צריך לחפון כלל אלא יעשה כלי (מלא) מחוץ מלא מדת חופינו נמה צריך להיות חופן וחור וחופן שזו היא עבודה קשה שבמקדש כדלמחרין בסמוך, אלא ודאי בין מלא חפניו בין מלא קומנו משמע ממילא שצריך לחפון ולקומן. על כן נראה לרבינו שמואל לפרש שלא יעשה מדה לקומן היינו שלא ימן מחלה מדת קומנו ככלי ואח"כ יקומן מלא בקמיתו ים לו נמד, וטעמא דחופן וחור וחופן משמע ליה משום דכתיב מלא חפניו והיה מצית לפירות שמלא חפניו ים לו להציא לפני ולפנים ולא שמהו להציא ככלי היינו משום דלא אפשר כדלמחרין לקמן, אלכן צריך לחפון בפנים ולהניחו בחופינו וסבוקי לקרא דהא דחיק ומקין אנפשיה, ה"ר יוסף.

הוציאו לו. מלשכת הכלים: וכך הסיפ מדסה. מפרש בגמ': **גבי מחסה דקטורת**. לחפון ממוכה: נע"ל מחסה והדר נע"ל קטורת בחפניו: **הבאה אחת אמר רחמנא**. בגחלים ובקטורת ולא שמי הבאות דכתיב (ויקרא טו) ולקח א^א הכהן מלא המחתה גחלי אש מעל המונח ומלא חפניו וגו' והביא מצית לפירות: **כדאשכחן בנשיאים**. כף אחת מלאה קטרת **י**: **מרוצה**. וכנדה ליקח לריכה ימין: **אפי' צומא ששניס שוין**. כהן שחפניו גדולים וחופן שלטת קצין אפילו הכי כיון דצרכו כהנים גדולים גחלים מרובים מחפניו נוטל כף בשמאל: **קימחיה**. שם אמו: **עלה לגג**. גבר על כוין: **איכא דאמרי**. האזי זרד בערסן קאלמר ויפה הוא לחולה וססם נשים מעוצרות חולות ואכולת **ו**: **זריד וערסן שהן מיני מאלל חטיין כדלמחרין במסכת (צרכות דף ג'.)** חילקא חטיי דמיתצרי צאסימא לתרי תרי טרגים לתלת תלת זריד לארצע ארצע ערסן לחמש חמש והכי קאלמר כל הנשים מעוצרות תקנו להס זריד וערסן להצרות אותן והעוצרים ואותן של **אמי גבר על כוין**: **(א) איכא דאמרי בשבסח ורע**. קאלמר שחין יצרת הוולד מכל הטיפה אלא מן הצינור שזה זרד לשון חצלי זרדים טודי"ל כלומר צינור טיפה שקלטה אמי הורד **(ט)** גדל ועלה לגג: **ופורני**. לשון זורה את גורן השעורים (רות

ג) מנצר את הטיפה: **ווירוסני**.

אורחני מן הצינור שזה: **פעס אחס**.

יוה"כ היה: **צינורא**. רוק: לא ראו **קורוס ציפי כו'**. ראיתי בהש"ס ירושלמי **ט** כל כבודה בת מלך פנימה ממשצות והב לבושה אשה לנועה ראויה ללאת ממנה כהן גדול הלבוש משצות זהב: הכי גרסינן **טנו רצנן בקומנו שלא יעשה מדה לקומן**. והרים ממנו בקומנו ולא שיעשה כלי למידת קומנו וימדוד צו קומן מן המנחה: **אכל הכא לא כתיב חפניו**. ואס עשה מדה מחזקת חפניו מלא חפניו והציא קרינן ציה: **יליף מלא**. דכתיב קרא אחרינא וקמן משם מלא קומנו (ויקרא צ) מה להלן בקומנו יקומן ולא צמדה אף כאן בחפניו: **מאי לאו**. וכך יעשה מדה דקמתי הכי קאלמר אס צא ליתנה מדה לחפניו כן יעשה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו: **לא היה קאלמר וכך היה חוזר וחופנה לפנים**.

מערה אותה לתוך חפניו מן הכף ונותנה על הגחלים שבמחתה: **שמעת מינס כו'**. ולקמן (דף מט.) צעיק לה: **דילמא שאס רזה כו'**. כלומר לא הא ולא הא תפשוט מינה דדחיין לך להכא ולהכא: **אי נמי**. הכי קאלמר כן היתה מזהה מלא חפניו מנזומנצין **מבורך**. מנצנצין מכל דא ויואל: **אי בקומנו**. דייקנין יכול צראשי אצבעותיו יקומן מעט וכל כמה דמחוסר טפי מעלי ת"ל מלא:

הוציאו לו פרק חמישי וימא

הוציאו לו. השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן. תימה לי והאמר לקמן (דף מט:) נוטל הכין צראשי אצבעותיו ויש אומרים צשינו והכי עבד הכי השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן ויש לומר דהתם אינו אלא מושך הכין אללו והכין אינו מונח צאזיר אלא על ידו הוא

מונח ומושכו אללו צשינו כדי לחפון

פעם אחרת אבל לימשוך למחתה צשינו ולאחותה אארעא לאו אורח צרעא אבל תימה לי לעבד למחתה צית יד ארון צללוה הכי אמרינן לעיל דציוס הכפורים ידה ארוכה ויעשה לה צית יד ארוכה שסגיע עד צית השמי ויתפוס אותה צצית השמי ורלש המחתה מהא מונחת על ידיו או על זרועו השמאלי וכי וישמוט ידיו צנחת ממחת המחתה ויושעז המחתה על הרצפה וי"ל כיון דצענין מלא המחתה גחלי אש אי אפשר שלא יפזר מהן קצת אי הוה עבד הכי אי נמי י"ל לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה הלכך לא אפשר וכיון דלא אפשר עבדינן כדאשכחן בנשיאים: נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל: **א** יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא **ב**ז מרובה וזו מועטת ואפילו בזמן ששיניה שוין וכמעשה דרבי ישמעאל בן קמחית **י** הזו חמה וזו צוננת אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית שהיה חופן ארבעת קבין במלוא חפניו ואומר כל הנשים זרדו וזרד אימא עלה לגג איכא דאמרי בערסן וכדרכה בר יונתן דאמר **י**רבה בר יונתן אמר רבי יחיאל ערסן יפה לחולה ואיכא דאמרי בשכבת זרע וכדרכי אבהו **ט** דרבי אבהו רמי כתיב **י**תורני [חיל]

למלחמה וכתיב **י** המאורני חיל למלחמה אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזריתני אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית **י** פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק ונתוה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פעם אחת יצא וסיפר עם אדון **י** אחד בשוק ונתוה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס יוסף (עם) אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד ת"ר שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בבהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזוכית לכך אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי אמרו לה הרבה עשו כן ולא הועילו ת"ר **ד** בקומצו שלא יעשה מדה לקומין איבעיא להו מהו שיעשה מדה לחפינה התם הוא דכתיב בקומצו אבל הכא דלא כתיב בחפניו אלא **ט** מלא חפניו קטורת סמים דקה לא או דילמא יליף מלא מלא מקומצו ת"ש וכך היתה מדתה מאי לאו שאם רצה לעשות מדה **ט** אחרת עושה לא ה"ק וכך היה חוזר וחופנה לפנים שמעת מינה **ט** חופן וחוזר וחופן דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר **ד** מלא קומצו יכול מבורך ת"ל בקומצו אי בקומצו יכול אפילו בראשי אצבעותיו תלמוד לומר מלא קומצו כדקמצי אינשי **י** הא כיצד חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומין ובמחבת

לנושא, והקטורת מלא חפניו וצוננת. פי' זרד ורדו. לשון זרד הם עשבים כגון חבילי ורדיו. כלומר, א) רבתי חבילת קמחית עלה לגג, דהנו רבנן התולש עשבים המזרז ורדים אם לאכילה כגורגורא אם לביהמה כמלא פי הגזי. ומפני מה היו בניה בעלי כח. ישי אומרים שידלתן בערסן שהוא שני לפולת ומאמן הכח, ויש אומרים שבשבת זרע כמו שהיה עושה בת שבע אם שלמה דכתיב ותורני חיל למלחמה. כלומר זריתני כדכתיב וזרה את גורן השעורים, ודיריתני אימצתני. כל העולם נוצרים מן הבורז שבטיפה של שכבת זרע ואני מן הבורז שבבורז. ואמרה וכויתי לשבעה בנים הללו, כי לא ראו קורות ביתי קלעי שער ראשי שהיתה צנונה כיותר. תנו רבנן מלא קומצו [בקומצון] שיהא קומין ונטול בקומצו, שלא יעשה מידה לקומין ויהיה קומן בה אלא לעולם אל תהיה קמיצה אלא בידו של כהן. איבעיא להו מהו לעשות מידה לחפינה. ת"ש מדתן וכך היתה מידתה, ש"מ שאם רוצה לעשות לה מידה עושה. ודחינן לא הכי קתני וכך היתה מידתה בפנים (הדרין) [כדריין] שמדיריתה בחין. ואקשינן וכי הוהפן בחין חוזר עוד וחופן בפנים להקטיר. ודחינן לא דילמא שאם רצה לעשות מידה מקודם כדי שיהא מודד באותה מידה עושה. אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר, אלא יכניס מלא חפניו, ולעולם אם חפן בחוץ אינו חוזר וחופן בפנים **ב** על המחבת אלא בחפניו. ת"י וקמן משם מלא קומצו מסלתה משמנה. יכול מבורך, כלומר יחיה שותת יורד מאחרי אצבעותיו, ומתוך לו אצבעותיו. תלמוד לומר והרים ממנו כמלוא המנחה. כלומר אין לו אלא מה שבתוך היקומן. הא כיצד, חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומין

מו.

א א ב ג מיי פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הל' א: **ב** ד מיי פ"ג מלכות מעשה קרבנות הל' יג:

תורה אור השלם

1. וְלִקְחָה מִלֵּא הַמִּחְתָּה גַּחְלֵי אֵשׁ מִעַל הַמוֹנֵחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמִלֵּא חֲפָנֶיּוּ קִטְרֶת סָמִים דָּקָה וְרִבְיָא מְבִרָה לִפְקֹרֶת:

ויקרא טו יב ותורני חיל למלחמה תבריע קמי תחתני:

3. שמואל ב כב מ ותאורני חיל למלחמה תבריע קמי תחתני: תהלים יח מ והדרים צמנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל לבנתה אשר על המנחה והקטיר המזבח ריח ניחח אפרתה לך:

ויקרא ו ח 5 והביא אל בני אהרן הדבאים וקפיץ משם מלא קמצו מסלקת ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אפרתה המזבחה אשה ריח ניחח לך:

ויקרא ב ב

מוסף רש"י

יציבא. אורחי (שנודין ט). ותורני. חסר אי לשון מזה (דחה יא.). ותאורני. לשון מניית כח במנינים (שם). זריתני. מן הבורז. ואמר כי זריתני (שם). יכול מבורך. מנצנץ ויואל לכל דא (ויקרא צ ב) גדוש, לשנא לחינה שיש קומן בין דלשי אצבעותיו לפס ידו (מנחות יא. לגי' הובא). ת"ל בקומצו. והרים ממנו קומנו (שם) אין לך כשר אלא מה שנתון הקומן (ויקרא ב ב). בראשי אצבעותיו. מעט מנכנס ידיו אצבעותיו ודומק קמח והקמת נכנס בתוך ידו (שם). חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומין. חזו קומן נמשעם לשון העבדים (ויקרא ב ב).

רבינו חננאל

הוציאו לו את הכף ואת המחבת כו'. ואוקימנא למחתה דמתניתין מחתה של קטורת כדתיניא ומחתה (גרונת) מליאה מליאה קטורת מלישכת בית אבטיס. כף למה לי ומלא חפניו כתיב. ואסיקנא משום דלא איפשר כו' יציבא. [תיא]. יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא משל הוא כלומר האורת למטה והגר למעלה, הגחלים בימין והקטרת בשמאל. ושניין מחתה הגחלים ככירה שיש בה גחלים שלש (אין). ועוד היא [מחתה] (ורוצה) [וצריך] כוח

לנושא, והקטורת מלא חפניו וצוננת. פי' זרד ורדו. לשון זרד הם עשבים כגון חבילי ורדיו. כלומר, א) רבתי חבילת קמחית עלה לגג, דהנו רבנן התולש עשבים המזרז ורדים אם לאכילה כגורגורא אם לביהמה כמלא פי הגזי. ומפני מה היו בניה בעלי כח. ישי אומרים שידלתן בערסן שהוא שני לפולת ומאמן הכח, ויש אומרים שבשבת זרע כמו שהיה עושה בת שבע אם שלמה דכתיב ותורני חיל למלחמה. כלומר זריתני כדכתיב וזרה את גורן השעורים, ודיריתני אימצתני. כל העולם נוצרים מן הבורז שבטיפה של שכבת זרע ואני מן הבורז שבבורז. ואמרה וכויתי לשבעה בנים הללו, כי לא ראו קורות ביתי קלעי שער ראשי שהיתה צנונה כיותר. תנו רבנן מלא קומצו [בקומצון] שיהא קומין ונטול בקומצו, שלא יעשה מידה לקומין ויהיה קומן בה אלא לעולם אל תהיה קמיצה אלא בידו של כהן. איבעיא להו מהו לעשות מידה לחפינה. ת"ש מדתן וכך היתה מידתה, ש"מ שאם רוצה לעשות לה מידה עושה. ודחינן לא הכי קתני וכך היתה מידתה בפנים (הדרין) [כדריין] שמדיריתה בחין. ואקשינן וכי הוהפן בחין חוזר עוד וחופן בפנים להקטיר. ודחינן לא דילמא שאם רצה לעשות מידה מקודם כדי שיהא מודד באותה מידה עושה. אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר, אלא יכניס מלא חפניו, ולעולם אם חפן בחוץ אינו חוזר וחופן בפנים **ב** על המחבת אלא בחפניו. ת"י וקמן משם מלא קומצו מסלתה משמנה. יכול מבורך, כלומר יחיה שותת יורד מאחרי אצבעותיו, ומתוך לו אצבעותיו. תלמוד לומר והרים ממנו כמלוא המנחה. כלומר אין לו אלא מה שבתוך היקומן. הא כיצד, חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומין

^[1] (נראה דל"ל ורדי חבילת קמחית. צ) לשון רבינו כהן בלא משולל הצנה ואולי נפל אחס מ"ס בדבניו וי"ע

^[2] (עין שם צ"ה המפתח דף לא דבש"י שם ודכרי המ"י טמן מלאן וע"י ש"י